

MOZAMBİK ÜLKE PROFİLİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü

İçindekiler

1. GENEL BİLGİLER.....	2
2. GENEL EKONOMİK DURUM	4
3. DIŞ TİCARET	7
4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR	12
5. TÜRKİYE ile TİCARET	13
EKLER:	16

1. GENEL BİLGİLER

Başlıca Sosyal Göstergeler

Resmi Adı	Mozambik Cumhuriyeti
Devlet Şekli	Cumhuriyet (Başkanlık sistemi)
Nüfus	33,9 milyon (2023 IMF tahmini)
Yüzölçümü	799.380 km ²
Sınır Ülkeler	Malavi 1498 km, Güney Afrika 496 km, Svaziland 108 km, Tanzania 840 km, Zambia 439 km, Zimbabwe 1402 km
Arazi Kullanımı	Tarım arazisi %56,3,Orman %43,7,
Dil	Portekizce (resmi dil), 3 ana Afrika dil grubu: Makua-Lomwe, Tsonga ve Sena-Nyanja
Din	Katolik (27,2) – Müslüman (18,9) –Pentakostal (15,3)– Siyonist Hristiyan (15,6)– Dinsiz (13,9)–Diğer (8,9)
Etnik Yapı	Siyah Afrikalı 99% (Makhuwa, Tsonga, Lomwe, Sena), Avrupalı ve diğer %1
Para Birimi	Mozambik Meticali (MTN)
Başkent	Maputo (1,1 Milyon)
Başlıca Şehirler	Maputo (Başkent), Matola, Nampula, Beira, Chimoio, Nacala, Quelimane, Tete, Lichinga
Uluslararası Telefon Kodu	+258

Kaynak: Economist Intelligence Unit, Country Report, CIA Fact Book, IMF

30 milyonun üzerindeki nüfusu ile Mozambik Afrika kıtasının güneydoğusunda yer alan fakir bir ülke olmakla birlikte, zengin doğal kaynaklara sahip bulunmaktadır. Bu kaynakların etkisiyle Mozambik'in orta vadede yüksek büyüme oranlarını yakalayacağı ve uzun vadede de Afrika'da önemli bir ekonomik güce sahip olacağı öngörülmektedir.

Coğrafi Konum

Afrika kıtasının güneydoğusunda yer alan Mozambik kuzeyde Tanzania, Malavi ve Zambiya ile, batıda Zimbabwe ile, güneybatıda Güney Afrika Cumhuriyeti ve Svaziland ile komşudur. Doğu ve güneydoğusunda Hint okyanusu bulunmaktadır. 799.380 km²'lik yüz ölçüme sahip olan ülkenin başkenti Maputo'dur. Ülkede genel olarak tropikal iklim hâkimdir.

Siyasi ve İdari Yapı

Mozambik, Portekizlilere karşı 1964 yılında başlayan ve 1975 yılında sona eren zorlu bir savaştan sonra bağımsızlığını kazanmıştır. Bağımsızlığın ardından FRELIMO (Mozambik Özgürlük Cephesi) ile RENAMO (Mozambik Ulusal Direnişi) arasında 1992 yılında sona eren şiddetli bir iç savaş dönemi yaşamıştır.

Mozambik'te, 1990 yılında yeni anayasa ile çok partili bir demokratik sistem kabul edilmiş, ülkenin, Mozambik Halk Cumhuriyeti olan resmi adı, Mozambik Cumhuriyeti olarak değiştirilmiştir.

Mozambik idari yapısı itibariyle, Cabo Delgado, Gaza, Inhambane, Manica, Maputo, Nampula, Niassa, Sofala, Tete, Zambezia olmak üzere 10 vilayete ayrılmıştır.

Ülkenin yönetim şekli Başkanlık sistemidir. Başbakan ve Bakanlar Kurulu Devlet Başkanı tarafından atanmaktadır.

Ülkede Parlamento ve Başkanlık seçimleri beş yılda bir düzenlenmektedir. Anayasa uyarınca Devlet Başkanları en fazla iki dönem görev yapabilmektedir. Cumhuriyet Meclisi olarak adlandırılan yasama organı beş yılda bir halk tarafından seçilen 250 milletvekilinden oluşmaktadır.

Nüfus ve İstihdam

Mozambik 2021 yılı tahminlerine göre 32,8 milyonluk nüfusu ile dünyanın en fazla nüfusa sahip olan ellinci ülkesi, Afrika kıtasının ise on ikinci ülkesidir. Ülke nüfusunun üçte ikisi kırsal kesimde yaşamakta ve geçimini tarımdan sağlamakta, üçte biri ise kentsel alanlarda yaşamaktadır. İşgücünün %74,4'ü tarım sektöründe, %3,9'u sanayi sektöründe, %21,7'si ise hizmetler sektöründe istihdam edilmektedir. Ülkede işsizlik oranının ise son yıllarda %25 civarında olduğu belirtilmektedir.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Mozambik doğal kaynaklar açısından zengin bir ülkedir. Başlıca doğal kaynaklar kömür, doğalgaz ve mineral kumdur. Mozambik'te yeni kömür madenciliği projelerinin geliştirilmesi ve doğalgaz üretiminin genişleyecek olması doğal kaynak sektöründe hızlı bir yükselişin yaşanacağına işaret etmektedir. Dünya Bankası'na göre önümüzdeki yıllarda, Mozambik'teki yeni gaz ve kömür projeleri ülkeye önemli miktarlarda yatırım, çekecektir. Altyapı alanında da önemli harcamalar yapılacaktır.

Mozambik, Tete yakınlarında dünyanın işletilmeyen en büyük kömür alanı olabileceği tahmin edilen kömür yataklarına sahiptir. Ayrıca, Songo'da bulunan Afrika'nın en güçlü hidroelektrik santrali ile Mozambik önemli hidroelektrik potansiyeline sahip bulunmaktadır. Aynı zamanda Mozambik önemli miktarda doğalgaz rezervine sahiptir. Ülkede keşfedilmiş doğalgaz miktarı 2,8 trilyon metreküp olup, bu miktarla Mozambik dünyada 14. sırada yer almaktadır.

2. GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2021	2022	2023*	2024*	2025*	2026*	2027*	2028*
GSYİH (Cari Fiyatlar - milyar \$)	16,09	19,16	21,94	23,96	25,72	27,18	31,27	35,71
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar -%)	2,4	4,2	7	5	5	4	13,1	12,1
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar - \$)	502	581	647	687	718	738	827	919
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	5,7	9,8	7,4	6,5	6,3	5,7	5,5	5,5
Cari İşlemler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	-22,4	-32,9	-16	-39,3	-43,3	-45,1	-31,5	-20,5
Nüfus (milyon)	32,08	32,97	33,9	34,86	35,84	36,83	37,83	38,85
Devletin Genel Toplam Borçlanmasının GSYİH'ya Oranı (%)	104,9	95,5	89,7	92,4	90,2	87,5	74,6	61,1

(* Tahmini Veriler

Kaynak: IMF

Mozambik, Afrika kıtasının 25. büyük ekonomisi olup, son yıllarda Sahraaltı Afrika'da en hızlı büyüme gösteren petrol-dışı ekonomidir. 2009 yılında büyüme hızı yavaşlamış olmakla birlikte, 2010, 2011 ve 2012 yıllarında tekrar hızlanmıştır. Gelişmekte olan Mozambik ekonomisi 2021 yılındaki % 2,3'lük büyümenin ardından 2022 yılında %4,1'lik bir büyüme göstermiş olup, 2023 yılında ise %5 oranında büyüme göstereceği tahmin edilmektedir. Ülkede halen pek çok kişi (%40'ın üzerinde) yoksulluk sınırının altında hayatını sürdürmektedir. Bununla beraber, özellikle son dönemlerde bulunan doğal gaz rezervleri ile birlikte ülkenin büyümeye devam edeceği öngörülmekte olup, orta ve uzun vadede ülkenin büyük atılımlar göstereceği tahmin edilmektedir.

Ekonomide Geleceğe Yönelik Beklentiler

Mozambik ekonomisinin son yıllarda önemli büyüme gösterdiği, önümüzdeki yıllarda da doğal kaynak sektörünün hızlı yükselişiyle birlikte yüksek oranlarda büyüyeceği tahmin edilmektedir.

2010 yılından önce çift hanelerde seyreden enflasyon daha sonraki yıllarda tek hanelere inmiş olmasına rağmen, 2016 yılında %20, 2017 yılında ise %15 civarında gerçekleştiği tahmin edilmektedir. Enflasyon 2018 yılından itibaren tekrar tek haneye dönmüş olup, 2021 yılında % 5,7 olarak gerçekleşmiş, 2022 yılında ise % 9,8 olarak gerçekleştiği tahmin edilmektedir.

Kamu yatırımları ve sosyal kalkınma planları gerçekleştirilmek üzere 2013 yılından itibaren gevşek bir mali tutum benimsenmiş olup, altyapı yatırımlarının hız kazanması ile birlikte bütçe açığı oldukça yüksek oranlarda gerçekleşmiş, bütçe açıklarının önümüzdeki birkaç yıl içerisinde de devam etmesi beklenmektedir.

SEKTÖRLER

Tarım, Hayvancılık ve Balıkçılık

Mozambik’de ülke nüfusunun çoğu kırsal kesimde yaşamakta ve geçimini tarım ile sağlamaktadır. Bununla birlikte ülkenin tarım potansiyeli kullanılanın çok üzerindedir. Mozambik’in yüzölçümünün %45’i tarım için uygun olmakla birlikte sadece %16’sı (36 milyon hektar) ekilidir ve sadece %3’ünde sulu tarım yapılmaktadır. Çiftçilerin sadece %4-5’i gübre kullanmaktadır.

Tarım ülke GSYİH’sının %22,3’ünü oluşturmakta ve işgücünün %74,4’ü tarım sektöründe istihdam edilmektedir. Özellikle ülkenin verimli kuzey bölgelerinde tarım potansiyeli yüksektir, ancak, arazi kullanım hakkı problemi bu potansiyeli kısıtlamaktadır. Önemli tarımsal ürünler pamuk, şeker kamışı , manyok ve tapyoka, mısır, hindistancevizi, kaju, çay, tropik meyveler, patates, ayçiçeği ve tütündür. Ülkede sığır ve kümes hayvanları yetiştiriciliği de hayvancılık açısından önemli bir yere sahiptir. Mozambik su ürünlerinde de iyi bir potansiyele sahip olup, özellikle kabuklu deniz hayvanları tütün ve tropik meyvelerden sonra en fazla ihracatı gerçekleştirilen tarım/gıda ürünüdür.

Sanayi

Mozambik, sanayisi yeterince gelişmemiş bir ülke olup en büyük üretim tesisi Mozal alüminyum tesisleridir. Ülkedeki en büyük yabancı yatırımı olan Mozal alüminyum tesislerinin genişlemesinin etkisiyle imalat sektörü büyümektedir. Ülkede kurulu belli başlı sanayiler alüminyum, petrokimya, kimya, tekstil, çimento, cam, asbest, tütün, gıda ve içecek sanayileridir. 2017 yılında ülke ihracatının %32’sini oluşturan kömür ihracatından sonra ham ve işlenmiş alüminyum ürünleri %23,3’lük bir paya sahiptir.

Ülke ihracatının yıllar itibariyle değişmekle beraber %10’undan fazlasını alüminyum çubuk ve profiller oluşturmaktadır. Önümüzdeki dönemlerde Mozal alüminyum tesislerinin daha da genişletilmesi planlanmaktadır.

Sanayi sektörü ülke GSYİH’sının % 23’ünü oluşturmakta ve işgücünün % 3,9’u sanayi sektöründe istihdam edilmektedir.

Madencilik

Mozambik zengin doğal kaynaklara sahip bulunmaktadır. Bunların başlıcaları kömür, alüminyum ve doğalgazdır. Kömür madenciliği projeleri geliştirilmesi ve doğalgaz üretiminin artacak olması ülkedeki doğal kaynak sektörünün hızla yükselmesini sağlayacaktır.

Mozambik, Tete yakınlarında önemli kömür yataklarına sahiptir. Ayrıca, son zamanlarda keşfedilen doğalgaz rezervleriyle de önemli bir doğalgaz üretim gücüne sahip olmuştur.

Mozambik’te yeni kömür madenciliği projelerinin geliştirilmesi ve doğalgaz üretiminin genişleyecek olması doğal kaynak sektöründe hızlı bir yükselişin yaşanacağına işaret etmektedir. Dünya Bankası’na göre önümüzdeki yıllarda, Mozambik’teki yeni gaz ve kömür projeleri ülkeye önemli miktarlarda yatırım, çekecektir.

Enerji

Afrika'nın en güçlü hidroelektrik santraline sahip olan Mozambik'in yıllık enerji üretimi 20 milyar kWh' civarındadır. Tüketimi ise 14 milyar kWh civarındadır. Elektrik enerjisi üretiminin yaklaşık %86'sı hidroelektrik, %14'ü de fosil yakıtlardan elde edilmektedir.

Mozambik'in Nacala limanı ile Malavi arasında petrol boru hattı inşası başlamıştır. Zambiya'yı da içeren projenin yaklaşık 1 milyar dolara mal olması ve söz konusu ülkeler arasındaki taşımacılık maliyetlerini önemli ölçüde azaltması beklenmektedir.

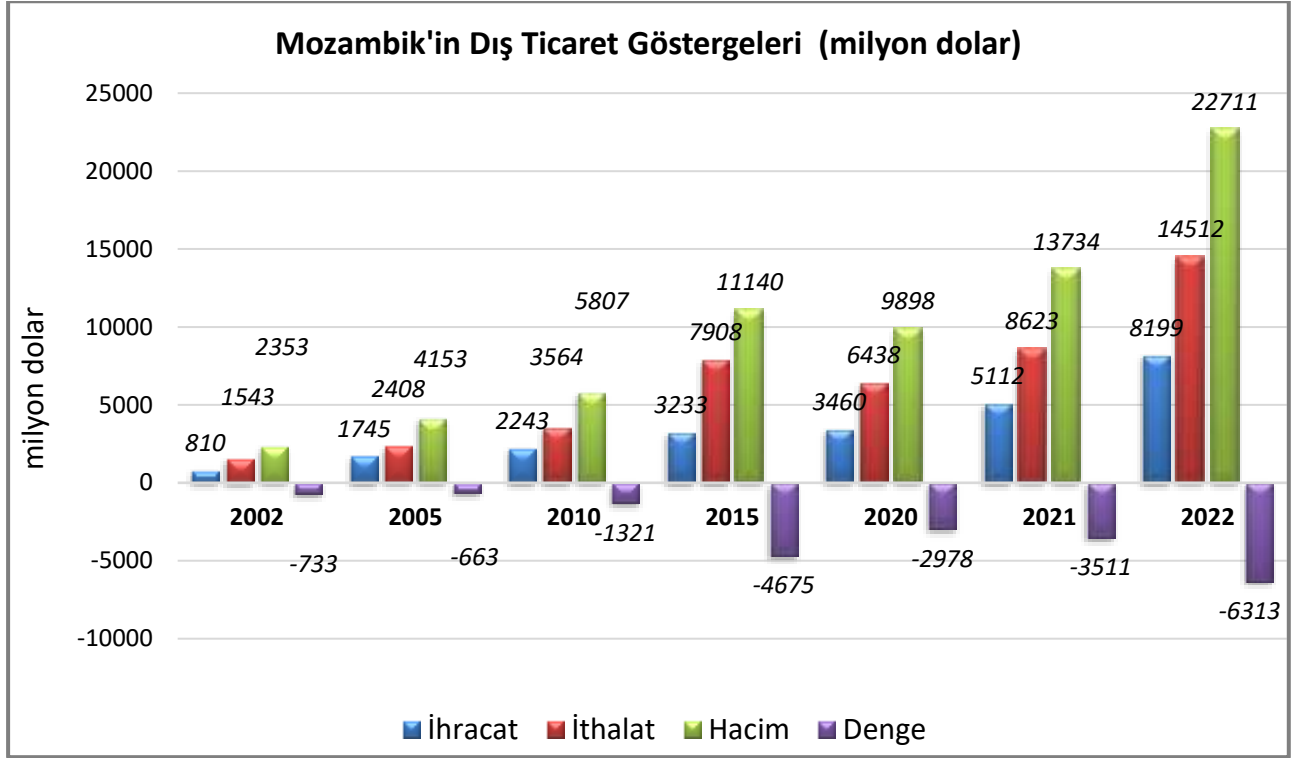
Turizm

Turizm sektörü henüz yeterince gelişmemekle birlikte yüksek bir potansiyele sahiptir. Özellikle son on yılda ülkeye gelen yabancı turist sayısında ve turizm gelirlerinde önemli artışlar yaşanmış olmasına rağmen henüz istenilen düzeylere ulaşamamıştır.

3. DIŞ TİCARET

Genel Durum

Gelişmekte olan Mozambik'in dış ticaret hacmi özellikle son yıllarda artış göstermiştir. 2022 yılında hem ihracatı hem de ithalatı maksimum düzeylerde gerçekleşmiş, ihracatı 8,2 milyar dolar, ithalat ise 14,5 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Dış ticareti önemli ölçüde açık veren Mozambik'in 2022 yılında dış ticaret açığı 6,3 milyar dolar olmuştur.

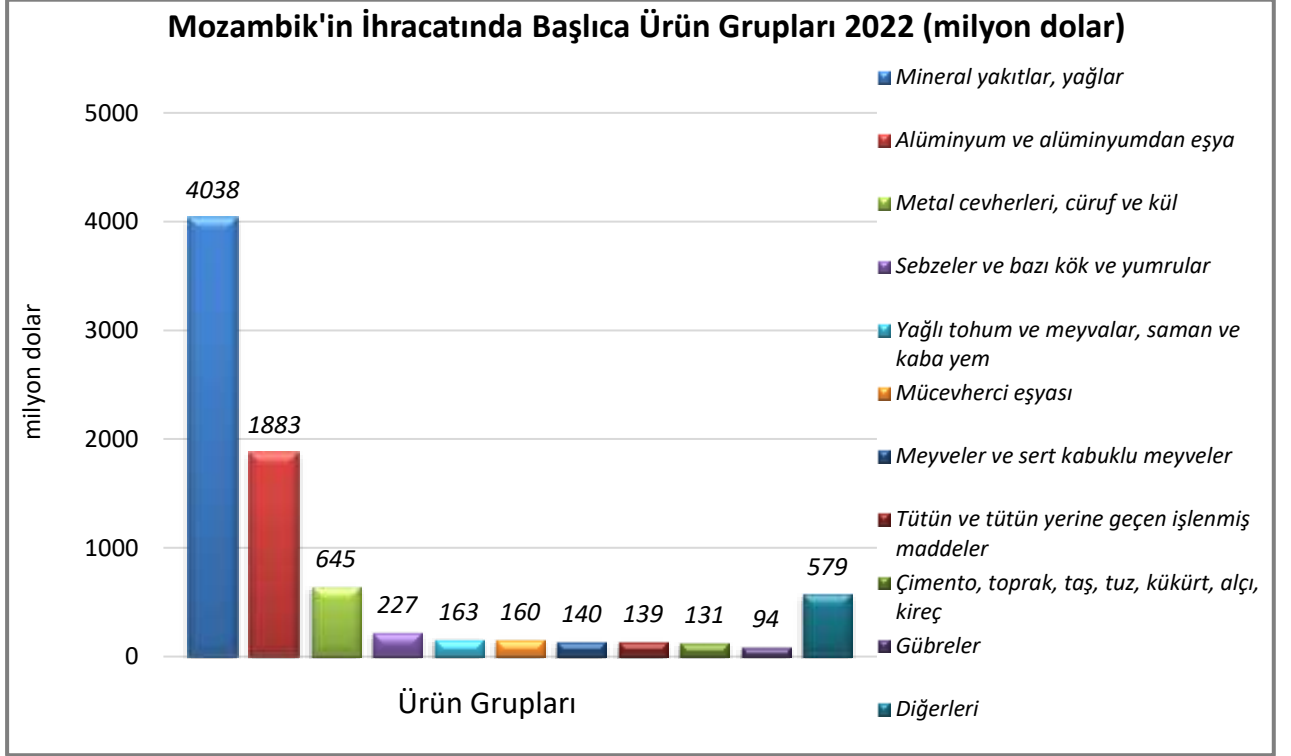

Kaynak: ITC Trademap (Mozambik verileri)

Başlıca Ürünler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

Önemli bir sanayi sektörü bulunmayan Mozambik'in 2022 yılında gerçekleştirdiği ihracatın %35,4' ünü kömür ve ürünleri, %20,7' sini ham alüminyum ve alüminyum çubuk ve profiller, oluşturmuştur. Petrol gazları ve titanyum cevherleri Mozambik'in ihraç ettiği diğer önemli ürünlerdir.

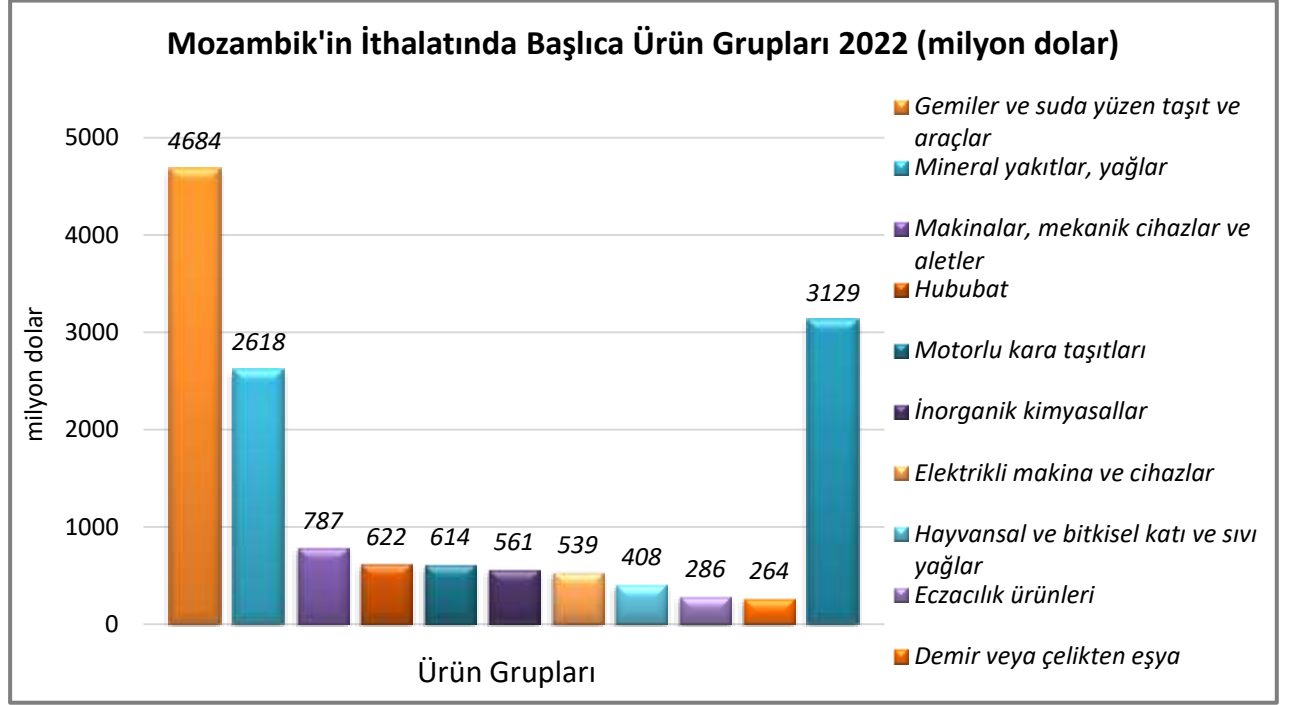

Kaynak: Trademap (Mozambik verileri)

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

İthalat

Mozambik'in ithalatı 2022 yılında 14,5 milyar dolarla maksimum düzeye ulaşmıştır. Su taşıtları, petrol yağları, flor tuzları, pirinç, palm yağı ve buğday ithal ettiği önemli ürünlerdir.

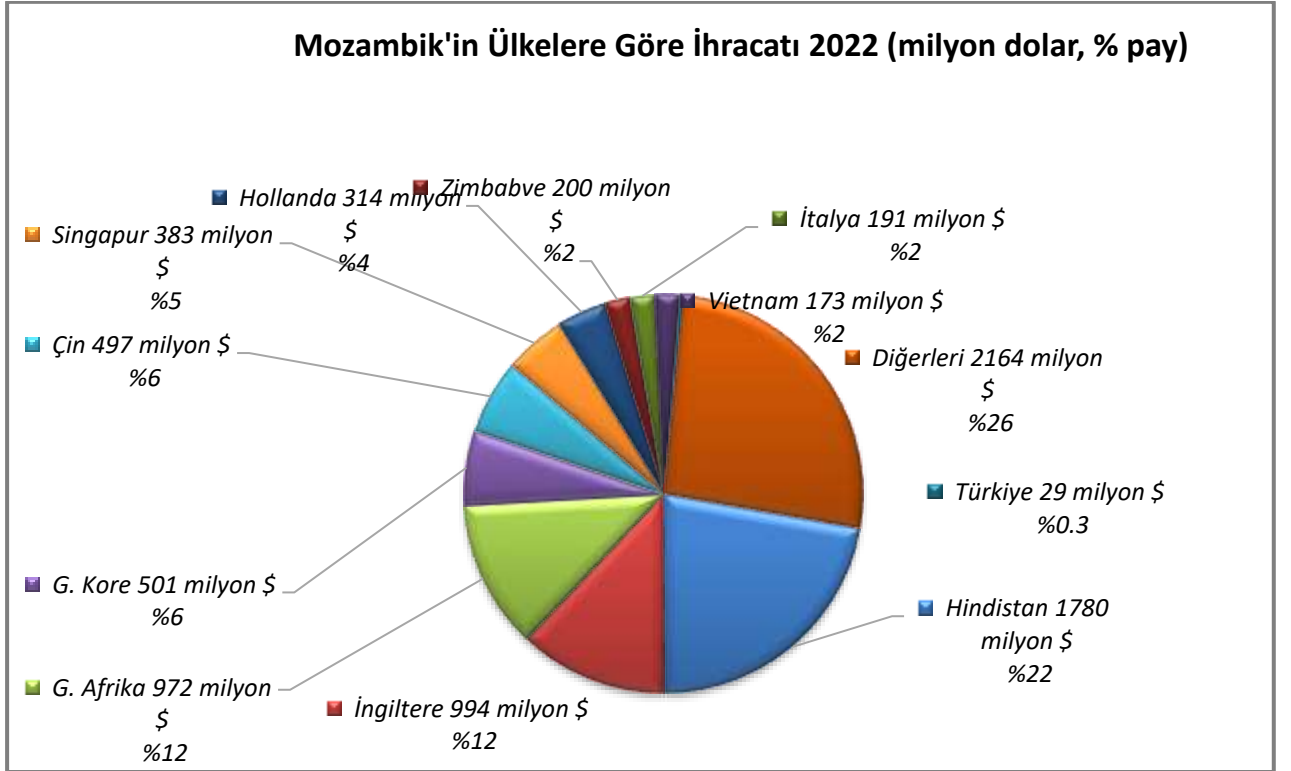
Kaynak: Trademap (Mozambik verileri)

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

Mozambik'in ihracat gerçekleştirdiği en önemli ülke Güney Afrika Cumhuriyeti iken 2022 yılında Hindistan ön plana çıkmıştır. Bu ülkelerin dışında İngiltere, G.Kore ve Çin diğer önemli ülkelerdir. Türkiye ise Mozambik'in ihracatında %0,3'lük payı ile 33. sıradadır.

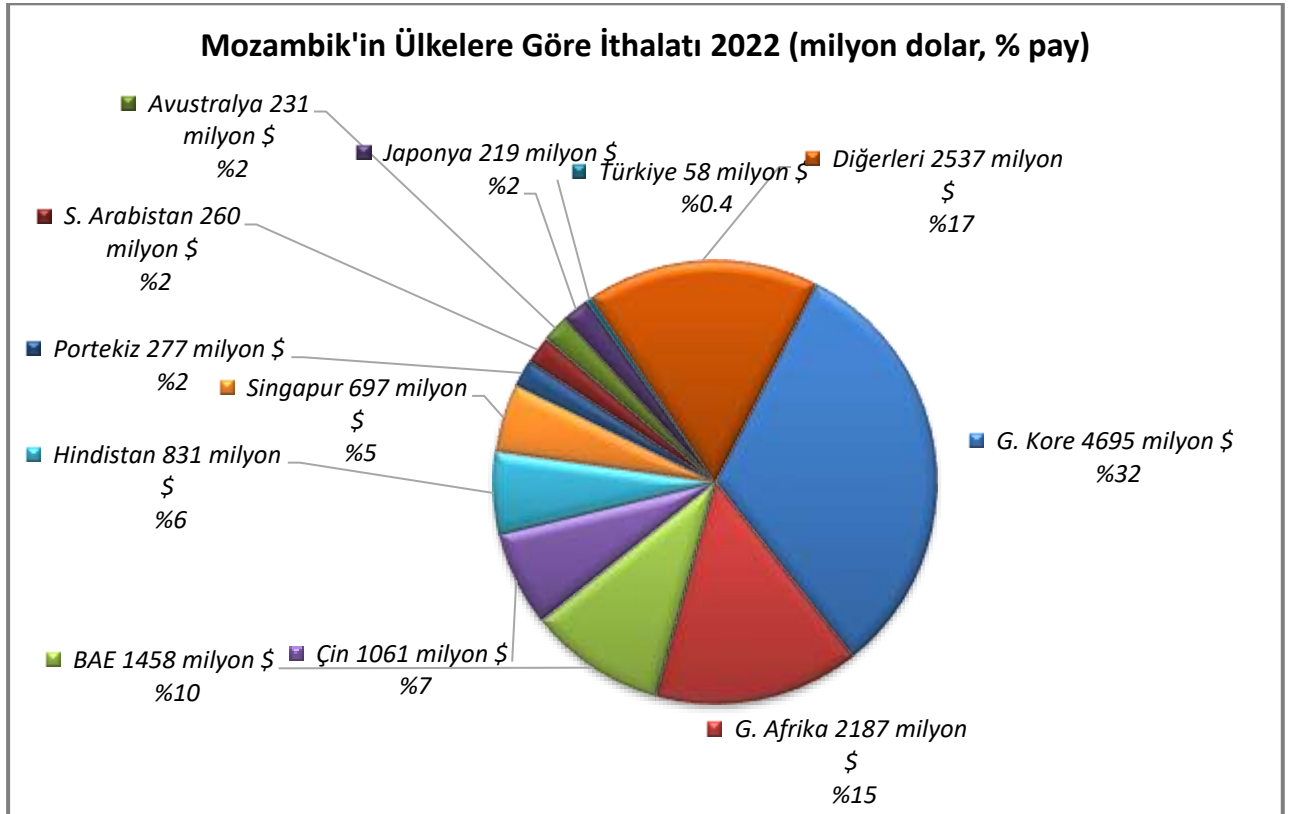

Kaynak: Trademap (Mozambik verileri)

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

İthalat

Mozambik'in en önemli ithal kaynağı yine Güney Afrika Cumhuriyeti iken 2022 yılında Güney Kore ilk sırayı almıştır. Güney Kore'nin ithalattaki payı % 32'dir. Mozambik'in ithalatında Türkiye % 0,4'lük payı ile 19. sıradadır.

Kaynak: Trademap (Mozambik verileri)

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Dünya Bankası'nın Doing Business istatistiklerinde 141. sırada yer alan Mozambik, bürokrasinin bol olduğu bu nedenle yatırımların gerçekleştirilmesinde gecikmelerin yaşandığı bir ülke görünümündedir. Bununla birlikte yatırım ortamı iyileştirilmeye çalışılmakta ve bilhassa büyük yatırımlarda kolaylıklar sağlanmaktadır.

Mozambik son yıllarda doğrudan yabancı yatırımların yöneldiği önemli ülkelerden birisidir. Özellikle 2010 yılından sonra Mozambik'e yabancı yatırım girişlerinde önemli artışlar olmuştur. 2016 yılında 3,1 milyar dolar olan doğrudan yabancı yatırımlar, 2017 yılında 2,3 milyar dolar, 2019 yılında ise 2,2 milyar dolar, 2020 yılında ise 2,3 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2021 yılında gelen 5,3 milyar dolarlık yabancı yatırımın 2022 yılında 1,9 milyar dolara gerilediği tahmin edilmekte olup, 2023 yılında ise 4,3 milyar dolara yükselmesi beklenmektedir. Mozambik'te başlıca potansiyel yatırım alanları başta altyapı yatırımları olmak üzere, enerji (doğalgaz, hidroelektrik), madencilik (kömür), turizm (oteller) ve tarımdır.

Ülke Dışından Gelen ve Ülke Dışına Giden Doğrudan Yatırımlar

	2021	2022*	2023*	2024*	2025*	2026*	2027*
Ülke dışından gelen doğrudan yatırım (milyon \$)	5 295,30	1 873,00	4 309,00	5 170,00	5 584,00	5 751,00	5 866,00
Ülke dışından gelen doğrudan yatırımın GSYİH ya oranı (%)	33,58	10,30	21,80	23,30	22,30	20,00	17,30
Ülke dışına giden doğrudan yatırım (milyon \$)	-193,70	-35,00	-51,00	-61,00	-70,00	-60,00	-55,00

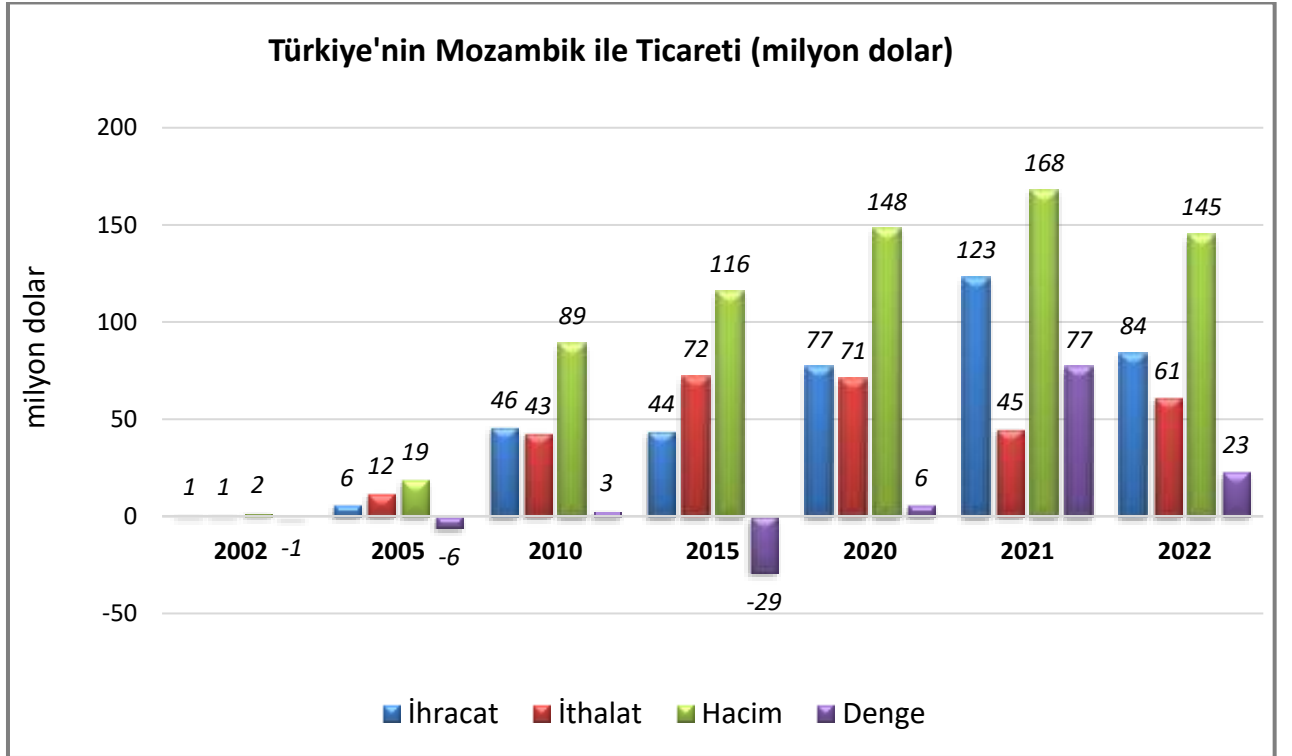
(* Tahmini Veriler)

Kaynak: EIU

5. TÜRKİYE ile TİCARET

Genel Durum

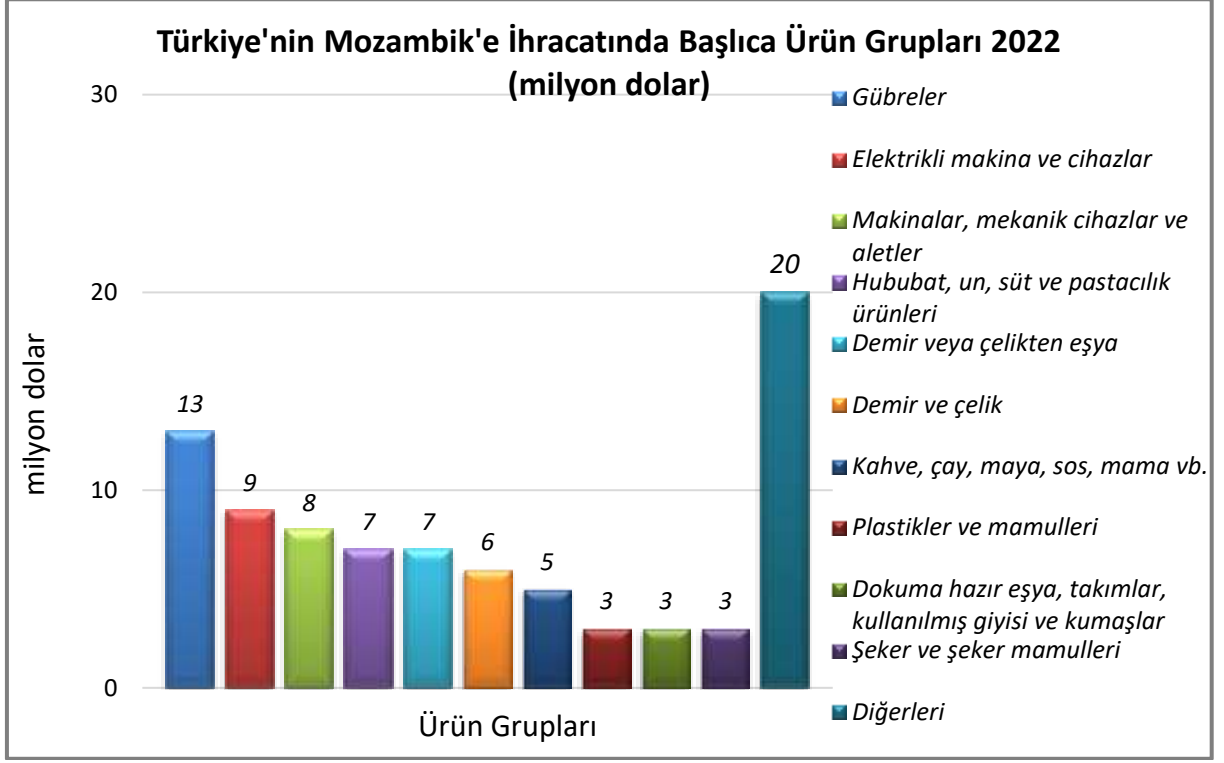
Türkiye ile Mozambik arasındaki ticaret hacmi henüz istenilen seviyede değildir. 2021 yılı itibarıyla Türkiye'nin Mozambik'e gerçekleştirmiş olduğu ihracat yaklaşık önemli ölçüde artış göstererek 123 milyon dolara yükselmiş, ithalatımız ise 2019 yılındaki 73 milyon dolarlık düzeyden 2021 yılında 45 milyon dolar seviyesine gerilemiştir. 2022 yılında ise 84 milyon dolarlık ihracatımıza karşılık 61 milyon dolarlık ithalatımız söz konusudur. 2021 yılında dış ticaret dengesi 77 milyon dolar, 2022 yılında ise 23 milyon dolar ülkemiz lehinedir.

Kaynak:ITC Trademap (Türkiye verileri)

İhracatımızda Başlıca ürünler

2022 yılında Türkiye'nin Mozambik'e ihracatı 84 milyon dolar olarak gerçekleşmiş olup, Türkiye'nin ihraç ettiği ürünlerin başında kimyasal gübreler, makarna ve demir çelik ürünleri gelmektedir.

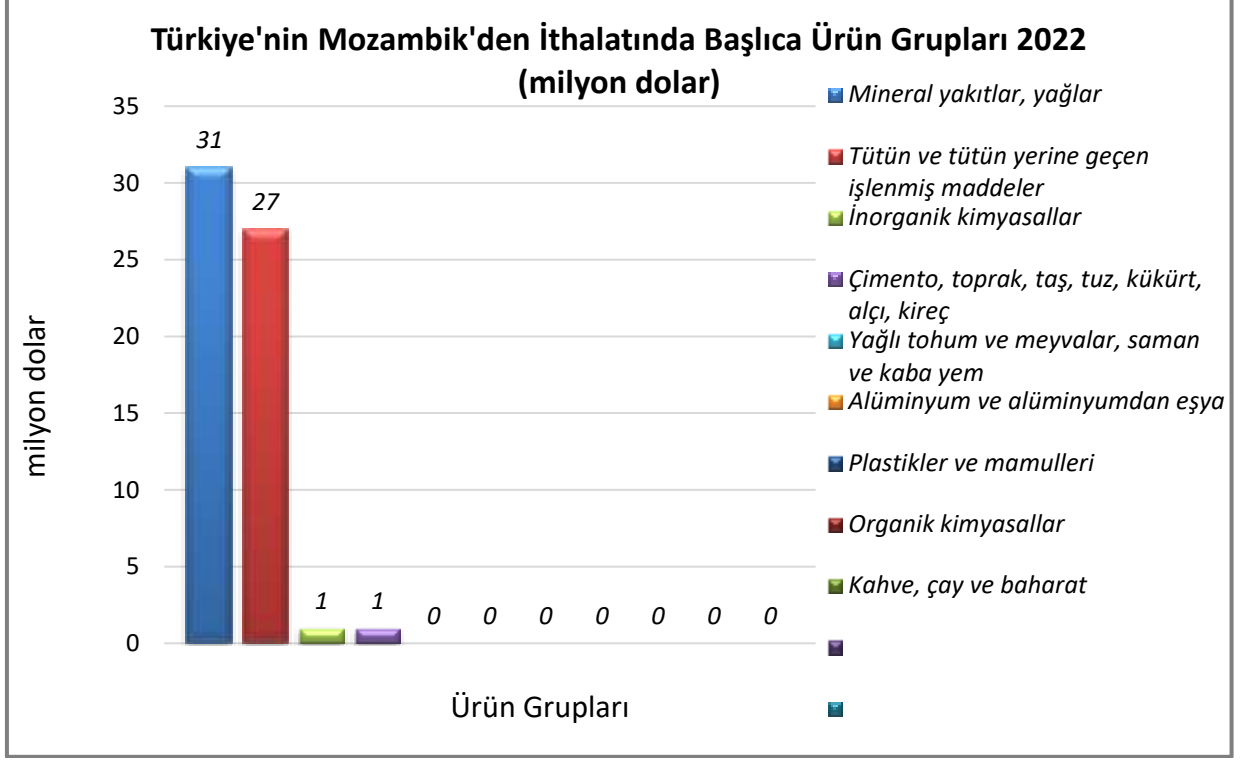

Kaynak: Trademap (Türkiye verileri)

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

İthalatımızda Başlıca ürünler

Türkiye'nin 2022 yılında Mozambik'den gerçekleştirmiş olduğu ithalatta en önemli ürünler taşkömürü, tütün ve florürler, florslikatlar, floraluminatlar ve tabii grafittir. 2022 yılında Mozambik'den gerçekleştirilen ithalatın %95'inden fazlasını taşkömürü ve tütün oluşturmuştur. 2022 yılında ithal edilen ürün sayısı dörtlü bazda 10 kalemdir.

Kaynak: Trademap (Türkiye verileri)

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

EKLER:***EK-1: Mozambik'in İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)***

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2020	2021	2022	Pay (% 2022)	Değişim (%, 2021- 2022)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			3 460 033	5 111 686	8 199 019	100	60,4
1.	2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar	590 789	1 079 327	2 035 076	24,8	88,6
2.	7601	İşlenmemiş alüminyum	970 093	686 850	1 700 286	20,7	147,5
3.	2704	Taşkömürü, linyit ve turbdan elde edilen kok/sömikok, karni kömürü	34 575	334 367	869 802	10,6	160,1
4.	2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	230 547	292 835	516 832	6,3	76,5
5.	2614	Titanyum cevherleri ve konsantreleri	180 500	335 787	470 517	5,7	40,1
6.	2716	Elektrik enerjisi	371 164	454 398	399 440	4,9	-12,1
7.	0713	Kuru baklagiller (kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış)	57 639	152 845	223 869	2,7	46,5
8.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	31 598	40 052	217 318	2,7	442,6
9.	2615	Niyobyum, tantalum, vanadyum, zirkonyum cevherleri vb. konsantreleri	56 600	96 384	170 260	2,1	76,6
10.	7605	Alüminyum teller	72 853	136 462	155 701	1,9	14,1
11.	7103	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar	1 634	101 948	148 638	1,8	45,8
12.	2401	Yaprak tütün ve tütün döküntüleri	162 055	144 768	138 753	1,7	-4,2
13.	1207	Diğer yağlı tohumlar ve meyveler	69 561	88 762	97 842	1,2	10,2
14.	801	Hindistan cevizi, brezilya ve kaju cevizi (taze/kurutulmuş)	78 524	58 461	76 690	0,9	31,2
15.	2505	Her nevi tabii kum	34 487	63 509	62 432	0,8	-1,7

Kaynak: Trademap (Mozambik verileri)

EK-2: Mozambik'in İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2020	2021	2022	Pay (% 2022)	Değişim (%, 2021- 2022)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			6 437 597	8 622 697	14 512 194	100	68,3
1.	8905	Fener, yangın söndürme, tarak gemileri, yüzer vinçler vb; yüzer havuzlar; yüzer-dalabilen sondaj ve üretim platformları	1 657	6 508	4 668 107	32,2	71628,7
2.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	704 189	1 050 332	2 198 740	15,2	109,3
3.	2826	Florürler, florslikatlar, floraluminatlar ve diğer kompleks flor tuzları	273 730	306 204	531 888	3,7	73,7
4.	1006	Pirinç	250 594	377 318	317 207	2,2	-15,9
5.	1511	Palm yağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	163 789	295 651	272 925	1,9	-7,7
6.	1001	Buğday ve mahlut	213 552	252 179	266 413	1,8	5,6
7.	8704	Esya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	142 686	222 720	241 227	1,7	8,3
8.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	250 644	213 278	220 635	1,5	3,4
9.	2713	Petrol koku, petrol bitümeni ve petrol yağlarının veya bitümenli minerallerden elde edilen yağların diğer kalıntıları	27 855	87 756	171 316	1,2	95,2
10.	8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	64 096	76 979	137 045	0,9	78
11.	3102	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	44 853	78 761	136 547	0,9	73,4
12.	2716	Elektrik enerjisi	180 519	217 204	120 417	0,8	-44,6
13.	8703	Otomobiller	90 164	124 193	115 780	0,8	-6,8
14.	303	Balıklar (dondurulmuş)	77 047	95 019	95 602	0,7	0,6
15.	7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatta kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	64 453	60 690	84 130	0,6	38,6

Kaynak: Trademap (Mozambik verileri)

EK-3: Mozambik'in Ülkelere Göre İhracatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2020	2021	2022	Pay (% 2022)	Değişim (% 2021-2022)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		3 460 033	5 111 686	8 199 019	100	60,4
1.	Hindistan	423 059	803 155	1 780 473	21,7	121,7
2.	İngiltere	373 428	372 258	994 307	12,1	167,1
3.	G. Afrika	731 131	855 242	972 482	11,9	13,7
4.	G. Kore	80 206	193 303	501 045	6,1	159,2
5.	Çin	255 169	489 427	497 247	6,1	1,6
6.	Singapur	120 907	150 535	382 915	4,7	154,4
7.	Hollanda	233 481	561 582	314 053	3,8	-44,1
8.	Zimbabve	109 795	211 106	199 773	2,4	-5,4
9.	İtalya	237 820	134 883	191 485	2,3	42
10.	Vietnam	68 554	45 584	172 801	2,1	279,1
11.	İspanya	106 293	105 625	150 140	1,8	42,1
12.	BAE	61 751	73 180	148 365	1,8	102,7
13.	Pakistan	963	43 463	148 052	1,8	240,6
14.	İsviçre	24 865	37 135	142 243	1,7	283
15.	Polonya	64 700	100 215	134 912	1,6	34,6
...
33.	Türkiye	6 432	10 751	28 548	0,3	165,5

EK-4: Mozambik'in Ülkelere Göre İthalatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2020	2021	2022	Pay (% 2022)	Değişim (% 2021-2022)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		6 437 597	8 622 697	14 512 194	100	68,3
1.	G. Kore	23 080	45 359	4 695 327	32,4	10251,5
2.	G. Afrika	1 884 529	2 252 486	2 186 504	15,1	-2,9
3.	BAE	429 731	716 751	1 457 704	10	103,4
4.	Çin	694 574	946 363	1 060 885	7,3	12,1
5.	Hindistan	619 842	739 751	831 387	5,7	12,4
6.	Singapur	362 883	532 433	697 282	4,8	31
7.	Portekiz	230 326	302 880	277 262	1,9	-8,5
8.	S. Arabistan	44 212	99 078	259 631	1,8	162
9.	Avustralya	9 255	94 505	231 306	1,6	144,8
10.	Japonya	160 938	230 299	219 042	1,5	-4,9
11.	ABD	154 095	240 838	199 322	1,4	-17,2
12.	İsviçre	21 927	21 779	175 961	1,2	707,9
13.	Malezya	136 670	250 248	152 577	1,1	- 39
14.	Moritus	37 953	39 499	135 713	0,9	243,6
15.	Arjantin	54 995	91 996	114 250	0,8	24,2
...
29.	Türkiye	51 391	76 900	58 389	0,4	-24,1

Kaynak: Trademap (Mozambik verileri)

Ek-5: Türkiye'nin Mozambik'e İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2020	2021	2022	Pay (% 2022)	Değişim (%, 2021- 2022)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			76 696	122 538	84 037	100	-31,4
1.	3102	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	7 875	17 382	12 964	15,4	-25,4
2.	1902	Makarnalar ve kuskus	1 888	4 617	5 876	7	27,3
3.	7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksami, inşaatla kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	758	3 145	4 726	5,6	50,3
4.	8516	Elektrikli su ısıtıcıları, elektrotermik cihazlar, ortam ısıtıcıları, saç ve el kurutucuları, ütüler, rezistanlar	1 990	3 425	3 774	4,5	10,2
5.	8437	Tohum, hububat, kuru baklagilleri temizleme, tasnif etme ayıklama ve öğütmeye mahsus makina ve cihazlar	133	104	3 161	3,8	2939,4
6.	2106	Tarifenin başka yerinde yer almayan gıda müstahzarları	1 786	2 861	3 063	3,6	7,1
7.	6305	Eşya ambalajında kullanılan torba ve çuval	5 009	6 487	2 878	3,4	-55,6
8.	1702	Diğer şekerler (kimyaca saf laktoz/maltoz/glikoz/fruktoz), şeker şurupları, suni bal ve karamel	2 816	2 431	2 605	3,1	7,2
9.	8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	1 410	3 496	2 232	2,7	-36,2
10.	1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	1	2 068	2 058	2,4	-0,5
11.	2403	Homonize edilmiş tütün ve tütün yerine geçen madde hülasaları ve esansları	0	0	1 807	2,2	0
12.	7208	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri (genişlik >= 600 mm)	279	996	1 738	2,1	74,5
13.	7214	İnşaat demiri	4 821	9 077	1 570	1,9	-82,7
14.	2102	Maya	863	1 139	1 529	1,8	34,2
15.	3917	Plastikten hortumlar, borular ve bağlantı elemanları (manşon, nipel, dirsek, flanşlar, vb.)	531	780	1 409	1,7	80,6

Kaynak: Trademap (Türkiye verileri)

Ek-6: Türkiye'nin Mozambik'ten İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2020	2021	2022	Pay (%, 2022)	Değişim (%, 2021- 2022)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			71 046	45 431	60 643	100	33,5
1.	2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar	7 754	0	31 390	51,8	0
2.	2401	Yaprak tütün ve tütün döküntüleri	52 189	40 948	26 990	44,5	-34,1
3.	2826	Florürler, florslikatlar, floraluminatlar ve diğer kompleks flor tuzları	291	302	956	1,6	216,6
4.	2504	Tabii grafit	1 012	1 082	729	1,2	-32,6
5.	1207	Diğer yağlı tohumlar ve meyveler	7 162	414	428	0,7	3,4
6.	7601	İşlenmemiş alüminyum	97	90	75	0,1	-16,7
7.	3915	Plastikten döküntü, kalıntı ve hurdalar	52	177	30	0	-83,1
8.	2926	Nitril gruplu bileşikler	0	35	28	0	-20
9.	7602	Alüminyum döküntü ve hurdaları	0	0	14	0	0
10.	902	Çay	0	0	2	0	0

Kaynak: Trademap (Türkiye verileri)